

УДК 378.371:016

ІНТЕГРОВАНІЙ СТРУКТУРНИЙ КОМПЛЕКС МИСТЕЦЬКОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Лариса Ліхіцька

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна

Анотація. Стаття розкриває проблему формування інтегрованого структурного комплексу інноваційної діяльності вчителів музичного мистецтва. Інтегрована структура цього феномена охоплює мотиваційно-спонукальний, орієнтаційно-пізнавальний, процесуально-виконавський компоненти, що щільно взаємодіють між собою. Взаємопов'язаний інтегрований комплекс вищезазначених структурних компонентів об'єднує в собі всі напрями традиційних академічних знань підготовки як першої фази готовності майбутнього вчителя музики до практичної діяльності, на основі якої базується розвиток оригінально-новаторських, творчо-імпровізаційних здібностей і здійснюється формування вчителів мистецьких дисциплін нової формації. Синтезуючою єднальною комплексу структурних компонентів готовності цього напрямку є стимуляція розвитку креативних здібностей студентів-музикантів, актуалізація їхніх новаторських ідей у галузі музичної педагогіки.

Ключові слова: інтегрований структурний комплекс; інноваційна діяльність; учитель музичного мистецтва.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Із позиції сьогодення мистецька інноваційна діяльність має забезпечити модернізацію різних ланок загальноосвітньої музичної освіти та сприяти розвитку сталого інтересу до опанування й впровадження в музично-педагогічну практику новітніх наукомістких й інформаційно-педагогічних технологій, що сприятиме модернізації фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Оновлення національної традиційної системи музично-педагогічної освіти полягає насамперед у формуванні різнобічно розвиненої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, здатного не лише демонструвати свої професійні здібності, а й презентувати прогресивний стиль педагогічного керівництва найвищого рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні дослідження з проблем сучасної музично-педагогічної освіти та теорії музично-естетичного виховання (Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, Л. Бочкарьов, І. Зязюн, Л. Коваль, А. Козир, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Ростовський та ін.) закладають основи розробки проблеми музично-педагогічних інновацій, але спеціальних наукових праць, присвячених дослідженню ефективної підготовки майбутніх учителів

музичного мистецтва до мистецької інноваційної діяльності в умовах сучасної загальноосвітньої школи не виявлено.

Формулювання цілей статті. У межах статті спробуємо розкрити інтегрований структурний комплекс мистецької інноваційної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оновлення національної традиційної системи музично-педагогічної освіти полягає в розробці інноваційних шляхів підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до продуктивної роботи з учнями відповідно до сучасних освітніх вимог. Ця думка підтверджується пакетом останніх освітніх документів, у яких зазначається, що життя в умовах сучасного стрімкого науково-технічного прогресу і масштабної інформативності вимагає радикальної модернізації освіти на всіх її щаблях. Зокрема, у «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» зазначено, що «освіта і наука є найголовнішими умовами утвердження України на світовому ринку високих технологій» і система освіти має забезпечувати «формування в дітей і молоді цілісної наукової картини світу і сучасного світогляду, здібностей і навичок самостійного наукового пізнання» [3, с. 2 – 3].

Ураховуючи гостру потребу суспільства у високоосвічених, наукоозброєних педагогічних кадрах, які здатні забезпечити прогресивне зростання галузі й виховання в молодого покоління активної життєтворчої мотивації навчання, відповідно до сучасних європейських вимог та на підставі результатів теоретико-методичного аналізу літератури з проблеми дослідження, нами була визначена структура означеного феномена, що складається з таких компонентів: мотиваційно-спонукальний, орієнтаційно-пізнавальний, процесуально-виконавський. Взаємопов'язаний інтегрований комплекс вищезазначених структурних компонентів об'єднує в собі всі напрями традиційних академічних знань підготовки майбутнього вчителя музики до практичної діяльності, на основі якої базується розвиток оригінально-новаторських, творчо-імпровізаційних здібностей і здійснюється формування особистості вчителя мистецьких дисциплін нової формації.

Відносно розробленого структурного комплексу готовності майбутніх учителів музики до мистецької інноваційної діяльності нами були також розроблені критерії та показники сформованості готовності цього напрямку. Здійснюючи констатувальну діагностику триєдиного комплексу структурних компонентів (із критеріями і показниками) та рівнів готовності майбутнього вчителя музики до мистецької інноваційної діяльності, було визначено, що в основу мотиваційно-спонукального компонента покладено критерій (міра прояву спонукальних мотивів до мистецької інноваційної діяльності), який вимірювався такими показниками: наявністю в студентів пізнавального інтересу до інноваційно-педагогічних технологій у музичному мистецтві як засобу фахового самовдосконалення; мотиваційною цілеспрямованістю майбутніх учителів музики до впровадження в музично-педагогічну практику ефективних

мистецьких інноваційних технологій; умінням студентів інноваційно проектувати музичну діяльність для стимуляції творчої активності учнів.

У мотиваційно-спонукальній складовій структурного комплексу готовності майбутніх учителів музики до мистецької інноваційної діяльності закладено поняття мотив (від лат. *motus* – рух), що визначає спонукальну причину дій і поведінки людини, аргумент на користь якихось її вчинків, тобто ті причини, що змушують людину діяти певним чином. Тобто майбутній учитель музики, який докладає багато зусиль до опанування сучасними інноваційними методами, прагне одержати високі результати, щоб досягти професійної мети, забезпечити фахову майстерність, має високий рівень мотивації до музично-педагогічного навчання.

Тому поняття «мотивація» розглядається нами як сукупність стимулів (мотивів, потреб, ситуативних вчинків тощо), які, включаючи в роботу активність особистості, спонукають її до конкретних видів діяльності або поведінки. Притаманний людині пізнавальний мотив (стійке особистісне утворення, яке може проявлятися в різних обставинах і відрізнятися інтенсивністю або пасивністю) у психології розглядається як пізнавальний інтерес до змісту й процесу діяльності певного суб'єкта навчання (щодо нашої проблеми – інтерес майбутнього вчителя музики до мистецької інноваційної діяльності), прагнення до фахової самореалізації відносно сучасних освітніх вимог вищої школи в галузі музичної педагогіки [2, с. 6 – 7]. До навчання певного суб'єкта освіти (особливо вчителя музики, який одночасно має бути вчителем-предметником, музикантом-виконавцем, керівником дитячого вокально-хорового ансамблю, хормейстером тощо) спонукає не один мотив, а декілька взаємопов'язаних і взаємодіючих мотивів різної властивості, які визначають, що активність навчання з певної спеціальності, зокрема вчителя музики, забезпечує його «полімотивований характер» (Н. Мойсеюк) [2, с. 217]. Поняття «спонукальний» уособлює в собі стимулювальні фактори, що дають поштовх активізації певної діяльності (щодо нашої проблеми – стимуляції мистецької інноваційної діяльності), викликають заохочення, зацікавленість, захопленість, можуть становити головну мету життєдіяльності людини.

В основі орієнтаційно-пізнавальної складової структурного комплексу готовності майбутніх учителів музики до мистецької інноваційної діяльності закладений критерій (ступінь особистої потреби майбутнього вчителя музики в опануванні мистецькими інноваційними методами і формами музичної освіти), що вимірювався такими показниками: рівнем обізнаності майбутнього вчителя музики у сфері мистецьких інноваційних технологій; орієнтацією студентів в актуальних наукових музично-педагогічних проблемах; умінням використовувати набутий мистецько-інноваційного досвід у різних формах музично-педагогічної діяльності.

Включаючи в структуру готовності майбутнього вчителя музики до мистецької інноваційної діяльності орієнтаційно-пізнавальний компонент,

необхідно було визначити рівень накопичених знань музично-педагогічного новаторства і передового досвіду студентів вищів музично-педагогічного профілю, обізнаність їх у сфері інноваційних форм і методів музичної освіти, інформованість і орієнтація в наукових проблемах цього напрямку, оволодіння знаннями психолого-педагогічних закономірностей індивідуального музично-творчого розвитку школярів, опанування теорією і практикою інноваційної педагогічної діяльності. У поняття «орієнтація» ми вкладаємо розвиток навичок у студентів-музикантів використовувати отримані в процесі інноваційного мистецького навчання у ВНЗ знання, уміння, навички; уміти диференціювати і систематизувати різні види інформаційних повідомлень; вибирати і використовувати в практиці найбільш потрібні й необхідні для музично-педагогічної діяльності.

Засвоєння змісту мистецьких інноваційних технологій спрямоване на свідоме і довготривале оволодіння комплексом знань цього напрямку та різними способами виконання музично-педагогічних дій. Чим вищий рівень осмислення і засвоєння цих знань, тим вище рівень готовності майбутнього вчителя музики до мистецької інноваційної діяльності.

Виокремлення процесуально-виконавської складової інтегрованого комплексу мистецької інноваційної діяльності сприяло визначенню виконавського рівня навичок і вмінь диференціації досвіду мистецько-педагогічних інновацій відповідно до можливостей контингенту певного класу для формування в учнів ціннісних художніх орієнтацій засобами музичного мистецтва. У його основу був покладений критерій (міра здатності студента до творчої модифікації мистецьких інновацій), який вимірювався такими показниками:

- наявністю в студентів критичного ставлення до використання в практиці мистецько-педагогічних інновацій;
- проявом у них мистецько-педагогічного новаторства відповідно до контингенту школярів;
- схильністю до творчо-імпровізаційних винаходів (творчих завдань, рольових ігор, виховних заходів);
- упровадженням власних новаторських засобів на уроках музичного мистецтва.

Перша частина назви цього компонента «процесуальний» включає поняття «процес» (від лат. *procesus* – просування вперед), що передбачає сукупність навчальних дій у напрямі мистецької інноваційної діяльності для досягнення якісного результату, високого фахового рівня. Друга важлива частина назви компонента «виконавський» передбачає практичне застосування різних інноваційних та власних новаторських засобів на уроках музики і демонструє рівень виконавської майстерності цього напрямку підготовки студентів-музикантів.

Процесуально-виконавський компонент розглядається нами як сукупність взаємоузгоджених і взаємопов'язаних навчально-інноваційних дій, спрямованих на розв'язання навчальних завдань і досягнення кінцевої фахової мети – опанування майстерністю майбутнього вчителя музики. Передусім ми пам'ятали, що «дія» в педагогіці розглядається як «довільний свідомий акт, спрямований на досягнення мети; структурний компонент діяльності» [1, с. 147].

Цей компонент допомагав визначати процесуально-виконавський рівень умінь диференціації досвіду мистецько-педагогічних інновацій відповідно до можливостей контингенту певного класу для формування в учнів засобами музичного мистецтва ціннісних художніх орієнтацій.

Процесуально-виконавський компонент охоплював також уміння музично-пізнавальної діяльності (перцептивного розрізнення музичних звучань як символів певних національних й історичних культур (О. Рудницька), аналізу та розуміння об'єктивного музичного тексту (В. Медушевський), його порівняння із різними явищами художньої культури та особистим досвідом студента, уміння оцінювати музичні твори з їхньої художньо-естетичної вартості; уміти використовувати набуті знання на практиці; здатність упроваджувати у власну педагогічну діяльність новаторські засоби; схильність на новому рівні спілкуватися із школярами різного віку та розвивати їхні комунікативно-мистецькі навички; оригінальність творчо-імпрровізаційної мистецької діяльності; здатність до новаторських пошуків в організації різних видів діяльності на уроках музики: співу, гри на дитячих шумових та музичних інструментах, музично-сценічній імпрровізації, дидактичних ігор, винаходів нових виховних і музично-творчих завдань тощо.

Висновки. Оволодіння майбутнім учителем музичного мистецтва професійною майстерністю відповідно до європейських вимог вищої школи передбачає розширення діапазону видів професійної діяльності, які він має опанувати впродовж навчання у ВНЗ. До структури цього педагогічного комплексу входять взаємопов'язані та взаємозалежні суміжні професії, які має консолідувати в собі вчитель музики: дидакта, методиста, психолога, музиканта-педагога і музиканта-виконавця, вихователя-наставника тощо. Тому впровадження інтегрованого структурного комплексу інноваційної діяльності вчителів музичного мистецтва передбачає також озброєння їх сучасними ефективними мистецькими інноваційними технологіями з урахуванням національних етнопедагогічних традицій та кращих зразків дитячого фольклору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К.: Рад. шк., 1989. – 608 с.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – 3-є вид., допов. – К.: ВАТ «КДНК», 2001. – 608 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти /Проф.-техн. освіта. – 2002. – № 3. – С. 2 – 8.

4. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / Оксана Петрівна Рудницька. – К., 2002. – 270 с.

ИНТЕГРИРОВАННЫЙ СТРУКТУРНЫЙ КОМПЛЕКС ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Лариса Лихицкая

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
кафедры художественных дисциплин дошкольного и начального образования
Национальный педагогический университет имени Н. П. Драгоманова
г. Киев, Украина

Аннотация. Статья раскрывает проблему формирования интегрированного структурного комплекса инновационной деятельности учителей музыкального искусства. Интегрированная структура данного феномена охватывает мотивационно-побудительный, ориентационно-познавательный, процессуально-исполнительный компоненты плотно взаимодействуют. Взаимосвязанный интегрированный комплекс вышеупомянутых структурных компонентов объединяет в себе все направления традиционных академических знаний подготовки, как первой фазы готовности будущего учителя музыки к практической деятельности, на основе которой базируется развитие оригинально-новаторских, творчески импровизационных способностей и осуществляется формирование учителей художественных дисциплин новой формации. Синтезирующим компонентом комплекса структурных компонентов готовности данного направления является стимуляция развития креативных способностей студентов-музыкантов, актуализация их новаторских идей в области музыкальной педагогики.

Ключевые слова: интегрированный структурный комплекс; инновационная деятельность; учителя музыкального искусства.

INTEGRATED STRUCTURAL COMPLEX OF ART INNOVATIVE ACTIVITIES OF MUSICAL ART TEACHERS

Larysa Likhitska

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of
Department of Art Disciplines of Pre-school and Primary Education
National Pedagogical Dragomanov University
Kyiv, Ukraine

Abstract. The article reveals the problem of forming an integrated structural complex of innovative activity of musical art teachers. Updating the national traditional system of music education includes forming a versatile personality of a prospective musical art teacher, who is able not only to demonstrate his/her professional skills, but also to present the progressive style of pedagogical leadership at the highest level. So the aim of the article is to disclose the integrated structural units of innovation art activity of prospective musical art teachers.

The integrated structure of this phenomenon is considered to have motivational and incentive, orientational and cognitive, processual and performing components that interact tightly. The

interconnected integrated complex of the above-mentioned structural components combines all the areas of traditional academic knowledge as the first phase of the prospective music teacher's readiness to practical activities, so the development of original innovative, creative and improvisational skills is based on this complex and training art teachers of a new formation is made. The synthesis component of the complex is stimulation of the development of students-musicians' creative skills, the relevance of their innovative ideas in the field of musical pedagogy.

It is noticed that the prospective musical art teacher masters his/her professional skills in accordance with the European requirements that include expanding the range of professional activities that he/she should acquire while studying at the university. So the author proves that the structure of this pedagogical complex covers the following interconnected and interrelated professions: an educator, a methodologist, a psychologist, a musician-teacher, a musician-performer, and a teacher-mentor. It is concluded that implementation of the integrated complex of musical art teachers' innovative activity also includes providing effective innovative art technologies, taking into account national ethno-pedagogical traditions and the best examples of child folklore.

Key words: integrated structural complex; innovative activity; musical art teachers.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Kostiuk, H. S. (1989). *Navchalno-vykhovnyi protses i psykhični rozvytok osobystosti [Educational process and a person's mental development]*. Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].
2. Moiseiuk, N. Ye. (2001). *Pedahohika [Pedagogy]*. Kyiv: VAT "KDNK" [in Ukrainian].
3. Natsionalna doktryna rozvytku osvity [National Doctrine of Education Development]. (2002). *Profesiino-tekhnichna osvita – Professional and technical education, №3, 2 – 8* [in Ukrainian].
4. Rudnytska, O. P. (2002). *Pedahohika: zahalna ta mystetska [Pedagogy: general and art]*. Kyiv [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
08.11.2017 р.